

Obrazložitev k predlogu Akta o spremembah in dopolnitvah Akta o metodologiji za obračunavanje omrežnine za elektrooperaterje

Na podlagi petega odstavka 124. člena Zakona o oskrbi z električno energijo (Uradni list RS, št. 172/21) je Agencija za energijo (v nadaljevanju agencija) upoštevala stanje v omrežju v letu 2024 in analize pobud zainteresiranih deležnikov pripravila spremembo Akta o metodologiji za obračunavanje omrežnine za elektrooperaterje (v nadaljevanju: akt).

Da bodo stroški omrežja postali glavni dejavnik stroškov oskrbe z električno energijo, ugotavljajo tako Evropska komisija kot tudi Evropsko računsko sodišče in ACER, in poudarjajo, da je obvladovanje njihovega naraščanja ključnega pomena tako za konkurenčnost industrije kot tudi za zagotavljanje cenovne dostopnosti. Spodbujanje učinkovite uporabe omrežij je zato edina vzdržna smer razvoja in nujna pot za zniževanje stroškov. Zaradi nestalne oskrbe z električno energijo in povečanja odjema že prihaja do višjih konic, večjega nihanja in nepredvidljivosti odjema in oskrbe, zato je s ciljem zmanjšanja potreb po dragih širitvah zmogljivosti omrežja treba nujno zagotavljati ukrepe za prožnost prilagajanja odjema, ki odjemalce spodbujajo k zmanjšanju in preusmeritvi porabe električne energije v obdobjih velikega odjema ali prezasedenosti omrežja, kar prispeva k izravnavi konic odjema in učinkovitejši uporabi razpoložljive zmogljivosti omrežja.

Agencija je novo metodologijo obračunavanja omrežnine po več javnih posvetovanjih in javni obravnavi akta sprejela novembra 2022, uporabljati pa se je začela oktobra 2024. S ciljem izboljšave metodologije je agencija od uveljavitve že sprejela nekaj manjših sprememb in dopolnitev.

S prenovo obračuna omrežnine je:

- **uskladila časovno razlikovanje s stanjem v omrežju**
 - sezonsko razlikovanje – uvedba višje in nižje sezone,
 - podrobnejše razlikovanje znotraj dneva – poleg dosedanje višje in nižje tarife (dva časovna bloka) se v dnevu pojavi tudi obdobje srednje obremenitve (trije časovni bloki), ki omogoča več prilagajanja, saj je prejšnja višja tarifa trajala od 6. ure zjutraj do 22. ure zvečer;
- **pravilneje porazdelila stroške omrežja po napetostnih nivojih in uporabnikih sistema;**
- **določila nove uporabniške skupine**, ki se razlikujejo glede na napetostni nivo, na katerega so priključeni uporabniki:
 - še vedno v veljavi ostaja kaskadni model – uporabniška skupina, priključena na nizki napetosti (NN), nosi poleg stroškov NN tudi stroške višjih napetostnih nivojev, torej srednje in visoke napetosti (SN in VN), odjemalci na SN nosijo stroške SN in VN, medtem ko odjemalci, priključeni na VN, nosijo le stroške, ki pripadajo temu napetostnemu nivoju;
- **določila nova pravila za obračun moči odjema**, ki tudi za gospodinjstva in male poslovne odjemalce ni več določena administrativno, temveč glede na dejanske največje moči odjema (dogovorjena moč);
- **odpravila zgodovinske izjeme** oziroma posebno obravnavo in na podlagi podrobnih merilnih podatkov zagotovila enako obravnavo vseh odjemalcev:
 - tudi intenzivni industrijski odjemalci imajo zdaj obračunsko moč določeno glede na največje obremenitve v celotnem času obratovanja in ne zgolj glede na obremenitve znotraj dveh ur znotraj dneva¹,

¹ Navedeno je določal šesti odstavek 107. člena Akta o metodologiji za določitev regulativnega okvira in metodologiji za obračunavanje omrežnine za elektrooperaterje; dostopno: https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=AKT_1050

- gospodinjstvom in malim poslovnim odjemalcem z enako priključno močjo je bila obračunska moč določena administrativno na podlagi moči iz soglasja za priključitev in v enaki višini ne glede na izmerjeno dejansko rabo omrežja. Sedaj je obračunska moč določena individualno na podlagi meritev največ do višine moči, dogovorjene v soglasju za priključitev;
- tudi lastniki sončnih elektrarn plačajo omrežnino glede na dejansko moč odjema (in ne več administrativno določeno moč) – več kot imajo porabnikov, večje moči dosegajo;
- **vzpostavila pogoje za aktivni odjem** z ustrežnejšim časovnim razlikovanjem tarif in možnostjo zniževanja dogovorjene moči in s tem razbremenjevanja omrežja ter zniževanja prihodnjih stroškov razvoja omrežja:
 - presežna moč – zavezanec za plačilo je odjemalec, ki se odloči spremeniti dogovorjeno moč, a temu skladno ne spremeni svojega odjema in s tem povzroča stroške omrežju – če takemu odjemalcu ne bi obračunali presežne moči in s tem stroškov, ki jih je povzročil, bi te stroške prevzeli na druge odjemalce.

Nacionalni regulativni organi moramo zagotoviti, da se tarife za uporabo omrežja razvijajo skupaj z energetskega sistemom. Agencija je zato večkrat poudarjala, da se bo metodologija po naravni poti predvsem v delu časovnega razlikovanja oziroma določitve časovnih blokov in uskladitvi minimalnih obračunskih moči stanju v omrežju občasno spreminjala. Časovni bloki, ki so veljavi danes, so še dovolj dobro ustrezali stanju v omrežju v letu 2023. V letu 2024 beležimo več kot 35-odstotni prirast sončnih elektrarn, kar na podlagi podatkov operaterja prenosnega omrežja (ELES) spreminja stanje v omrežju. Glede na navedeno je agencija pripravila spremembo časovnih blokov, ki odražajo zadnje aktualno stanje v omrežju. Zaradi več proizvodnje iz sončne energije se podaljša časovni blok srednje oziroma najnižje obremenitve znotraj delovnika. Med vikendom glede na novo stanje obremenitve omrežja nastopita le dva časovna bloka. Z namenom poenostavitve za odjemalce je nekoliko prilagodila tudi trajanje časovnih blokov s ciljem poenotenja prehodov med časovnimi bloki ter odpravila enourni časovni blok med 6. in 7. uro zjutraj.

Agencija ves čas spremlja učinke nove metodologije obračunavanja na stanje v omrežju, odgovorno obravnava in preučuje pripombe stroke ter druge zainteresirane javnosti, zato sprememba metodologije v javni obravnavi vključuje tudi nekaj sprememb na naslednjih področjih:

- določitev dogovorjene moči,
- določitev minimalnih moči – znižanje,
- drugačna obravnava sezonskega odjema,
- obračun omrežnine za proizvajalce (lastna raba).

Že v odzivu na sklepe izredne seje Državnega zbora novembra lani smo navedli, da bomo s ciljem preprečevanja prevelikega vpliva na decembrsko inflacijo in posledično proračun do začetka višje sezone, to je novembra 2025, uvedli postopni dvig tarifne postavke za časovni blok, ki vpliva na nihanje stroškov med višjo in nižjo sezono. Tako bo tarifna postavka za časovni blok 1 za gospodinjstva znižana že za november in december 2025, in sicer tako, da bo odražala 40 % izračunane vrednosti. V letu 2026 bo odražala 60 % in v letu 2027 80 % ciljne vrednosti. Ostale tarifne postavke za leto 2025 bodo ostale nespremenjene, v preostalih letih pa se bodo določale v skladu z metodologijo glede na dogovorjene moči odjemalcev in hkrati upoštevajoč potrebne prihodke iz omrežnine ter gibanje porabe električne energije glede na napovedi elektrooperaterjev.

Novela akta spreminja in dopolnjuje akt na naslednjih področjih:

1. Dogovorjena obračunska moč

Agencija je na podlagi analize učinkov po prvi višji sezoni ugotovila, da je dogovorjena moč, ki upošteva največje konice, zadosten kriterij za odražanje stroškov, saj so bila informativno prikazana odstopanja majhna in v okviru pričakovanj glede na to, da se moč določi kot povprečje

treh konic. Glede na navedeno in s ciljem razbremenitve uporabnikov zaradi prepogostega napačnega prikazovanja, da je presežna moč kazen in da jih po poteku prehodnega obdobja čakajo izredno visoki stroški, je agencija že aprila letos z zadnjo spremembo akta ukinila obračunavanje presežne moči pri t. i. pasivnih odjemalcih (odjemalci, ki ne spreminjajo dogovorjene moči). Presežna moč tako ostaja le za primere aktivnega odjema, vendar ne kot kazen, temveč spodbuda za učinkovito prilagajanje odjema oziroma kot varovalka pred prenašanjem stroškov na druge odjemalce, če odjemalec, ki zniža dogovorjeno moč, ob tem ne prilagodi odjema.

Spreminja pa se način določitve dogovorjene moči. Ker imajo nekateri uporabniki do 43 kW konice tudi v obdobju nižje sezone, poleg tega pa ima sedaj že več kot 96 % odjemalcev zagotovljene 15-minutne meritve prevzete električne energije, je mogoče tudi za uporabnike do 43 kW določiti dogovorjeno obračunsko moč na podlagi podatkov obdobja 12 mesecev. Ob tem dodajamo, da se je tudi kakovost 15-minutnih podatkov pri odjemalcih izboljšala.

Ker so naraščajoči stroški omrežja pogojeni predvsem s koničnimi obremenitvami, mora dogovorjena obračunska moč odražati največje konice uporabnika sistema. Ker pa se pri posameznikih lahko zaradi nepričakovanih dogodkov pojavijo posamezne izredne konice, je smiselno upoštevati več kot eno konico.

Agencija zato z novelo akta spreminja poleg obdobja, na katero se nanaša določitev dogovorjene moči, tudi število konic, ki se pri tem upoštevajo, in sicer z dosedanjih treh na pet največjih konic v preteklem 12-mesečnem obdobju. Dogovorjena obračunska moč za koledarsko leto (t) se določi za vsak časovni blok kot povprečje petih konic posameznega časovnega bloka v obdobju 12 mesecev, in sicer od oktobra predpreteklega leta (t-2) do vključno septembra preteklega leta (t-1). Pri določitvi upoštevne obdobja je agencija upoštevala, da morajo biti uporabniki z dogovorjeno obračunsko močjo pravočasno seznanjeni, in sicer pred začetkom koledarskega leta, za katero se določi dogovorjena obračunska moč. Navedena sprememba se bo začela uporabljati za določitev dogovorjene moči za leto 2027. Elektrooperater bo tako dogovorjeno obračunsko moč za leto 2027 določil kot povprečje petih konic od 1. 10. 2025 do 30. 9. 2026, uporabnik bo o dogovorjeni moči obveščen na računu za oktober in november 2026 in bo imel pravočasno vse potrebne informacije za morebitno njeno spremembo.

Agencija se je za uveljavitev s 1. 1. 2027 odločila, ker prav na začetka javne obravnave sprememb že poteka določanje dogovorjene obračunske moči za leto 2026 (uporabniki bodo že na računu za junij 2025 obveščeni o dogovorjeni obračunski moči za leto 2026) in ker bodo potrebne prilagoditve informacijskih sistemov pri elektrooperaterjih. Uporabniki pa bodo tako pravočasno seznanjeni tudi s tem, katere konice bodo vplivale na njihovo dogovorjeno obračunsko moč.

Agencija je preučila in analizirala učinke predloga prehoda na obračun moči po doseženi moči in ugotovila, da je z vidika določitve tarifnih postavk, povračanja stroškov elektrooperaterju in predvidljivosti za odjemalca in elektrooperaterja neustrezen.

2. Obračunske moči uporabnikov sistema, ki se jim ne evidentirajo 15-minutne meritve za prevzeto energijo

Agencija je na podlagi analize obremenjevanja omrežja posameznih uporabniških skupin v letu 2024 določila nove obračunske moči za uporabnike sistema, ki se jim ne evidentirajo 15-minutne meritve za prevzeto energijo. Podlaga za določitev obračunskih moči tem uporabnikom so povprečne dogovorjene moči istovrstnih uporabnikov, to je uporabnikov s priključno močjo do vključno 43 kW. Povprečne dogovorjene moči teh uporabnikov pa so se nekoliko znižale zaradi upoštevanja povprečja petih konic namesto povprečja treh konic posameznega časovnega bloka za določitev dogovorjene moči. Zato je agencija sorazmerno s tem znižanjem ustrezno znižala tudi obračunske moči za uporabnike sistema, ki se ne evidentirajo 15-minutne meritve za prevzeto energijo.

3. Uporabniki s sezonskim značajem rabe omrežja

Posamezni uporabniki sistema lahko imajo zelo sezonski značaj rabe omrežja. Med tovrstne uporabnike vključujemo namakalne sisteme, smučarske naprave in podobno. Za vse tovrstne uporabnike sistema je značilno, da uporabljajo električno energijo in omrežje le v posameznih mesecih leta, v preostalem delu leta pa uporabljajo električno energijo npr. le za tehnično varovanje objektov ali njihovo najnujnejšo osvetlitev.

Od uveljavitve metodologije je agencija skupaj z uporabniki ugotovila, da so razlog visoke omrežnine predvsem predimenzionirani in posledično izjemno slabo izkoriščeni priključki s preveliko priključno močjo. Zato je bilo uporabnikom predlagano, da preverijo ustreznost višine priključne moči. Dodatna optimizacija pa se lahko opravi s sezonsko prilagoditvijo dogovorjenih obračunskih moči, kar prav tako ugodno vpliva na znižanje stroška za omrežnino. Uporabniki lahko namreč dogovorjeno obračunsko moč znižajo do višine minimalne moči.

Agencija v noveli akta predlaga, da se tovrstnim uporabnikom s priključno močjo nad 43 kW za obdobja, ko so dogovorjeno obračunsko moč znižali na minimalno moč, obračuna omrežnina za moč kot povprečje treh konic v posameznem časovnem bloku, vendar le, če njegova dosežena moč v nobenem časovnem bloku ne doseže 3 % priključne moči merilnega mesta in ne več kot 14 kW. Takšna ureditev omogoča uporabnikom, da izven sezone, ko ne uporabljajo svojih priključkov, vseeno zagotovijo najnujnejše napajanje za potrebe nadzorno-varnostnih sistemom ali nujno razsvetljavo objektov.

Agencija je tovrstno spremembo uvedla na podlagi analize uporabe omrežja teh uporabnikov.

4. Proizvajalci in obračun omrežnine za lastno rabo

Proizvajalci, ki so neposredno priključeni na omrežje in prevzemajo električno energijo iz sistema za lastno rabo proizvodnih naprav, zelo malo obremenjujejo omrežje za lastno rabo proizvodnih naprav. Veliko proizvajalcev pa ima visoke priključne moči odjema iz preteklosti. Zato se podobno kot za uporabnike s sezonskim značajem določa, da se dogovorjena obračunska moč za tovrstne proizvajalce obračuna kot povprečje treh konic v posameznem časovnem bloku. S tem je omogočena tudi nemotena izvedba remontov oziroma popravil proizvodnih naprav in inštalacij na merilnih mestih proizvajalcev, ne da bi bili zaradi tega soočeni z nesorazmernimi stroški omrežnine za odjem v času, ko električno energijo proizvajajo.

Agencija spremembo uvaja na podlagi opravljene analize profilov odjema tovrstnih proizvajalcev.

5. Minimalna dogovorjena obračunska moč

Agencija je določila nove minimalne moči za odjemalce s priključno močjo do vključno 43 kW zaradi znižanja povprečnih dogovorjenih moči teh uporabnikov, kot je pojasnjeno v točki 2. Sprememba temelji na analizi doprinosov uporabniških skupin h koničnim obremenitvam omrežja, ki so se v letu 2024 spremenili.

6. Hranilniki in ČHE

Spremembe Zakona o oskrbi z električno energijo, ki so bile v Državnem zboru sprejete v času priprave tega akta (ZOEE-A), uvajajo izjeme pri plačevanju omrežnine za črpalne hidroelektrarne in baterijske hranilnike, priključene na SN in VN.

Agencija z novelo akta v skladu z ZOEE-A določa, da črpalne hidroelektrarne, ki so neposredno priključene na omrežje in prevzeto električno energijo namenjajo izključno za poznejšo pretvorbo shranjene energije v električno energijo, ne plačujejo omrežnine za prenosni in distribucijski sistem za obdobje 12 let od pridobitve uporabnega dovoljenja, ki je v zakonu opredeljeno kot minimalno obdobje.

V skladu z ZOEE-A pa je določena tudi prehodna določba, na podlagi katere novi baterijski hranilniki električne energije, ki so prejeli soglasje za priključitev v obdobju od treh let od uveljavitve ZOEE-A (npr. od 15. 7. 2025 do 15. 7. 2028) in prevzeto električno energijo namenjajo izključno za poznejšo pretvorbo shranjene energije v električno energijo in oddajo v omrežje ter so neposredno priključeni na visoko in srednjenapetostno omrežje, ne plačujejo omrežnine za prenosni in distribucijski sistem za obdobje treh let od pridobitve uporabnega dovoljenja. Navedeni baterijski hranilniki električne energije na podlagi ZOEE-A prav tako ne plačajo omrežnine za priključno moč.

Agencija je posledično primorana predlagati tudi s tem povezano izvzetje: novi baterijski hranilniki zaradi izjeme ZOEE-A v času, ko so oproščeni plačila uporabe omrežja, ne morejo sodelovati pri obračunu na podlagi komplementarne dinamične omrežninske tarife, saj niso več izpolnjeni pogoji za obračunavanje omrežnine.

7. Prehodna prilagoditev tarifnih postavk za moč

Agencija z novelo akta postopno zvišuje omrežnino v višji sezoni, zato da ne bi prišlo do negativnega vpliva na decembrsko inflacijo, ki po navedbah ministrstva za energijo vpliva na dvig socialnih transferjev in posledično proračun države. Nov 56.a člen določa postopno zviševanje tarifne postavke za moč za časovni blok 1 za gospodinske odjemalce na način, da bi v letu 2025 imeli na računu obračunano 40 % vrednosti za leto 2025, v letu 2026 60 % objavljene vrednosti za leto 2026 in v letu 2027 80 % vrednosti za leto 2027. Postopno zviševanje omrežnine je ustrezno določeno tudi za gospodinjstva, ki nimajo zagotovljenih 15-minutnih meritev prevzete električne energije, da se s tem zagotovi enakopravna obravnava odjemalcev.

8. Časovni bloki

Na podlagi redne letne analize stanja obremenjenosti omrežja na podlagi metodologije iz Priloge 1 in Priloge 2 obračunskega akta² in na podlagi podatkov, ki so jih posredovali ELES in EDP, je agencija ugotovila, da je prišlo v letu 2024 zaradi velikega obsega dodatno priključene samooskrbe in spremenjene rabe omrežja s strani ostalega odjema prvič od uveljavitve novega načina obračunavanja do pomembnejšega vpliva na metodološko upoštevani sistemski obremenitveni profil, določen za posamezno vrsto dneva³. S tem je prvič od uveljavitve metodologije v letu 2022 tudi izpolnjen pogoj za določitev novih časovnih blokov, ki ga agencija predlaga v nadaljevanju. Namreč, spremembe časovnih blokov se izvajajo z dinamiko, ki zagotavlja predvidljivost na strani odjema.

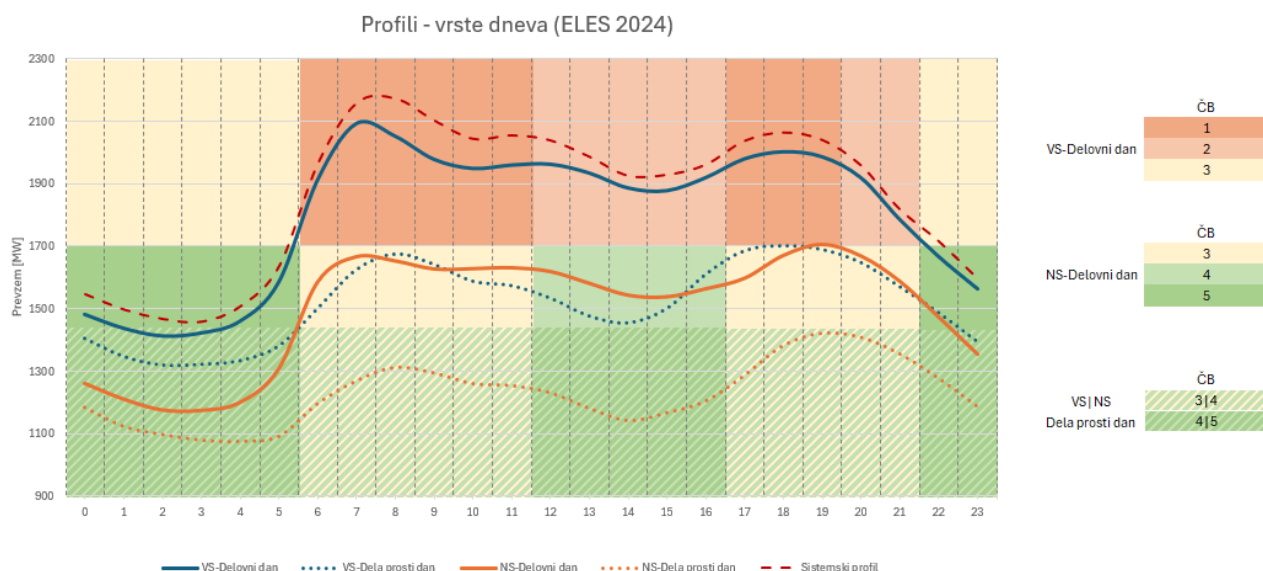
Analiza časovnih blokov na podlagi sistemskih obremenitvenih profilov rezultira v ohranitvi dosedanjega sezonskega razlikovanja in petih (5) časovnih blokov znotraj koledarskega leta ter v spremenjenem številu časovnih blokov na ravni posameznega dneva (trije (3) oziroma dva (2) časovna bloka). Razporeditev novih časovnih blokov po urah je vključena v predlog sprememb akta. Agencija je nove časovne bloke določila ob upoštevanju regulativnega načela preprostosti in načela predvidljivosti. Pri poenostavitvi so upoštevani tudi rezultati analize delnega sistema profila v letu 2025 (obdobje razpoložljivih podatkov januar 2025 – junij 2025) ter ocena vpliva nadaljnje integracije sončnih elektrarn v sistem. Zaradi lažjega razumevanja (načelo enostavnosti) je agencija časovno razlikovanje tudi tokrat poenostavila, tako da je zagotovila:

- popolno usklajenost prehodov iz obdobja najnižje obremenitve omrežja v višje obremenitve in obratno (sedanji prehod MT $\leftarrow$ VT),
- čim večjo usklajenost prehodov med posameznimi časovnimi bloki v vseh vrstah dneva.

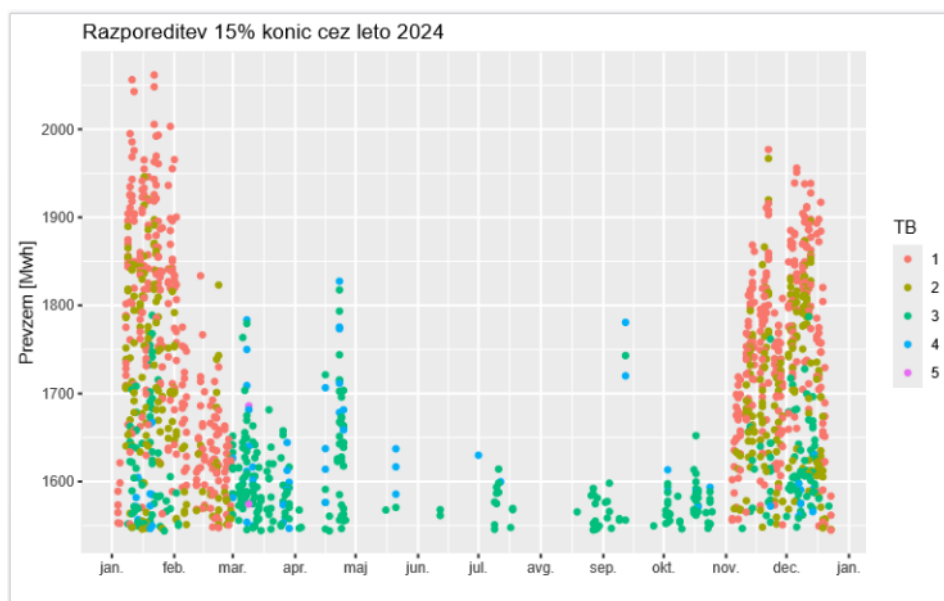
² Metodologija je popolnoma v skladu s priporočili ACER

³ Posodobitve časovnih blokov se izvajajo ob upoštevanju regulativnega načela predvidljivosti in preprostosti, zato se izvajajo načeloma ob uveljavitvi novega regulativnega okvira (na 3 – 5 let) oziroma po potrebi prej, če pride do pomembnejše spremenjenega stanja sistemske obremenjenosti omrežja, ki ima vpliv na zagotavljanje učinkovite rabe omrežja s časovnim razlikovanjem tarif. Pri posodobitvi se upoštevajo profili zadnjih nekaj let (in aktualni obremenilni profil).

Na naslednji sliki so prikazani upoštevani sistemski obremenitveni profili določeni v skladu z metodologijo in obdobja posameznih časovnih blokov na ravni posamezne vrste dneva.

Razporeditev upoštevanih največjih 15 % koničnih obremenitev na prirastne stroške omrežja na podlagi novo določenih časovnih blokov, ki izkazuje izrazito sezonskost obremenitve omrežja, je prikazano na naslednji sliki.

Ker je treba pri uvajanju sprememb časovnega razlikovanja tarif upoštevati regulativno načelo predvidljivosti, agencija predlaga uporabo novega časovnega razlikovanja s 1. 1. 2027, s čimer se odjemalcem zagotovi ustrezno prehodno obdobje.

Predlagani rok bo omogočil ustrezno informiranje in ozaveščanje odjemalcev o spremenjenem časovnem razlikovanju omrežninskih tarif ter njihovo pripravo. Elektrooperaterju bo zagotovljeno prehodno obdobje za uveljavitev sprememb, ki obsegajo pripravo novega nabora podatkov, ki ga potrebuje agencija za izračun novih tarif ter parametriranje in testiranje sistema za obračun omrežnine. Do uveljavitve novih časovnih blokov pa obstoječe časovno razlikovanje zaradi sezone tarife še vedno daje dovolj dober cenovni signal, saj je v času

razbremenjenosti omrežja zaradi proizvodnje iz sonca (nižja sezona) uporaba omrežja bistveno ugodnejša od uporabe omrežja v hladnejših mesecih, ko je tovrstna proizvodnja bistveno zmanjšana in je omrežje bistveno bolj obremenjeno. Skozi omrežninski cenovni signal je povečanje odjema v času nižje sezone sredi dneva spodbujeno. Ob tem pa velika večina produktov dobave na maloprodajnem trgu, na podlagi katerih se opravlja dobava električne energije odjemalcem, temelji na zgodovinskem, statičnem razlikovanju tarif na višjo in nižjo tarifo⁴, ki ni usklajena s stanjem v omrežju in kar je še pomembneje tudi ne s cenami na veleprodajnih trgih z energijo.

Če bodo elektrooperaterji v javni obravnavi zagotovili, da imajo tudi z uveljavitvijo s 1. 1. 2026 dovolj časa za prilagoditev informacijskih sistemov, za izvedbo določitve novih dogovorjenih moči in pravočasnega obveščanja odjemalcev (ti morajo biti o novih dogovorjenih močeh obveščeni najkasneje na novembrskih računih), ob zagotovitvi pravočasnega posredovanja vseh potrebnih podatkov za izračun tarifnih postavk omrežnine agenciji (objava tarif v novembru) bo agencija to upoštevala in spremembe uvedla s 1. 1. 2026.

Novela akta začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne 1. januarja 2027, razen četrtega odstavka spremenjenega 12. člena akta, ki se začne uporabljati 1. januarja 2026. Petnajsti in šestnajsti odstavek spremenjenega 12. člena akta, novi drugi odstavek 18. člena akta ter nova 56.b in 56.c člena akta se začnejo uporabljati z dnem uveljavitve tega akta.

V Mariboru, 30. junija 2025

⁴ Izjema so dobavni produkti na podlagi dinamičnih cen